

VARIA

— KÖNYVISMERTETÉS —

Aquinói Szent Tamás: *A Summa Theologiae kérdései a jogról*
Budapest, Szent István Társulat, 2011. 272.

„Az alázat teszi az embert alkalmassá Isten befogadására, az teszi képessé a bölcsességre.”
(Aquinói Szent Tamás)

Aquinói Szent Tamás a skolasztika¹ három nagy korszaka közül a XIII. századi második – a virágzás – korszakának, avagy az ún. summák korának² itáliai származású legnagyobb hatású gondolkodója volt. E korszakban indult meg a filozófia elhatárolása a teológiától, bár ekkor még jellemző volt az Aquinói Szent Tamástól sokat idézett „philosophia ancilla theologiae”, azaz a filozófia a teológia szolgálóleánya kifejezés, miszerint a filozófia és a természetes éssen alapuló gondolatmenet csak szolgálhatja, de nem helyettesítheti a kinyilatkoztatás teológiáját.³ Tamás 1225/26-ban született Roccaseccában, az aquinói grófok családjában. Széleskörű műveltsége, és szenvedélyes érdeklődése Isten megismerése iránt alapozta meg műveinek nagyszerűségét, és azóta is elismert kiemelkedő jelentőségét. Tamás jogbölcseleti nézeteit mesterművében, a *Summa Theologiae*-ben (1266–1273), valamint a befejezetlenül maradt *De regimine principum* című művében fejtette ki. Tamás 1265-ben kapta az utasítást, miszerint menjen Rómába, és ott alapítson stúdiumot (rendi teológiai főiskolát) a római provincia választott növendékei részére. Tamás ezen római tartóz-

¹ A skolasztika a középkori keresztény teológiai és bölcseleti gondolkodás szellemi irányzatainak összefoglaló elnevezése, amely a X. századtól a XV. századig tartott. E korszak gondolkodóinak célja a hit és az értelem összhangját biztosító, tudományos és átfogó világnézeti rendszer kialakítása volt. A skolasztika irányzatának fő kérdései voltak elsősorban Isten létének és mibenlétének értelmi megvilágítása, Isten világunkhoz való viszonyának tisztázása. A kor gondolkodói bibliai kommentárokból, Platón- és Arisztotelész-magyarzatokból és összefoglaló summákban fejtették ki elképzeléseiket és ezek a művek szolgáltak a középkori egyetemi képzés vezérfonalául. (<http://www.enc.hu/lenciklopedia/fogalmi/teol/skolasztika.htm>) (letöltés dátuma: 2013. 01. 16.)

² A skolasztika azon időszaka, amely során a skolasztika nagy átfogó, konstruktív szintézisei születtek, ld. Aquinói Szent Tamás *Summa Theologiae* c. művét

³ SZÉKELY László: William Paley természetes teológiája – ma. *Vigilia*, 77. évf., 2012/3. 89.

kodása alatt kezdte el a *Summa Theologiae* írását (1265 és 1268 között készült el az első rész, a *Prima Pars*). Elsősorban azokkal a rendtársaival kellett foglalkoznia, akiket nem találtak alkalmasnak arra, hogy valamelyik *studium generaléba* kerüljenek. Őket kellett a Szentírás magyarázatán túl teológiára oktatnia, amelyre, mint leendő gyóntatóknak nagy szükségük volt. A domonkos rendben készült summák közül az elsők éppen a gyóntatók számára írt kézikönyvek voltak. Tamás bizonyosan nem volt egészen megelégedve ezen művekkel, amelyek a hallgatóknak csak részleges képet nyújthattak a teológia egészéről. Ezért minden Rómában végzett tevékenységét olyan kísérletként kell értelmeznünk, amellyel rendtársai képzését szélesebb alapokra kívánta helyezni.⁴

Szent Ágostonhoz hasonlóan Aquinói Szent Tamást is foglalkoztatta a hit és a tudás viszonya, mivelhogy mindkettő Istentől eredeztethető. Ezen egység megtalálható értekezésében: a hitnek és a tudásnak nem csak az eredőjük közös, hanem közös a céljuk, az igazság, és következképpen a két igazság nem mondhat ellent egymásnak. Ellenben e cél elérése érdekében alkalmazott módszertanuk, eszközeik eltérőek, hiszen a tudomány a fizikai, teremtett dolgokból indul ki, és úgy próbál eljutni Istenhez, hogy ezeket vizsgálja, míg a hit, a teológia vizsgálódásainak központjában Isten áll, és a kész kinyilatkoztatást elemzi. Arisztotelész hatására elkülönítette a dolgokban a ténylegesség (*actus*) és a lehetőség (*potentia*) állapotát. A *Summa Theologiae*-ben – bár a benne rögzített kérdések és feleletek alapján keresztény dogmákból indul ki – Arisztotelész hatása tükröződik vissza.

A *Summa Theologiae* összesen 613 kérdésből (*quaestio*ból), 3106 szakaszból (*articulus*ból), és 10.000 megcáfolt kérdésből áll.⁵ A szakaszoknak is meghatározott szerkezetük van, miszerint minden szakasz egy-egy kérdéssel kezdődik, majd a kérdést általában negatív módon megválaszoló „kontra-tézis” melletti érvek következnek. Ezt követően a az előző érveknek ellentmondó cáfolat következik, és legtöbbször valamilyen egyházi tekintélyre (ritkábban Arisztotelészre) hivatkozik, majd a szerző válasza, amelyben ismerteti a kérdés megválaszolásához használt elméleti keretet, és magát a választ. Végül a szakasz elején elhangzott, közben ellenérvekké lett érveket vizsgálja és válaszolja meg pontról pontra.⁶ A *Summa Theologiae* szerkezeti felépítése is jól tükrözi a mű elkészítésének okát is, miszerint Tamás célja e mű alapján történő oktatás volt.

A mű három nagyobb egységre tagolódik. Az első rész (*Prima Pars*) Istenről, a Szentháromságról, az angyalokról és az emberekről szól. A második rész (*Secunda Pars*) erkölcteológiai értekezést tartalmaz, amelyet a szerző két további részre bontott, mégpedig az általános erkölctan (*Prima Secundae*), valamint az egyes erények erkölctanának (*Secunda Secundae*) alrészreire. Tamás nem határozott meg konkrét

⁴ DEÁK Viktória Hedvig: Aquinói Szent Tamás teológiai summája és a *Summa* teológiája. *Vigilia*, 69. évf. 2004/5. (<http://www.vigilia.hu/regihonlap/archiv.html>)

⁵ AQUINOI Szent Tamás: *Summa Theologiae. (A teológia foglalata.)* I/1. Budapest, Telosz Bt., 1994. és I/2., Budapest, Telosz Bt, 1995.

⁶ TÓTH Zita: *Aquinói Szent Tamás: Summa Theologiae (A teológia foglalata)* (<http://phil.elte.hu/logic/filtort/Summa-segedlet.pdf>) (letöltés ideje: 2013. 01. 16.)

erkölcstant művében, hanem az ember Istenhez történő visszatérésével foglalkozott,⁷ ami az ember végső célja. Eszerint vizsgálja, mi ez a cél (a boldogság), milyen eszközökkel érheti el e célt az ember (erények, törvény, kegyelem), illetőleg melyek azok a dolgok, amelyekkel eltávolodik tőle (bűn). A harmadik rész (Tertia Pars) pedig a megtestesülést, Krisztus életét és szenvedését, valamint a szentségeket taglalja. Az első rész második kérdésének bevezetése röviden összefoglalja az egész mű tartalmát: „Először Istenről tárgyalunk, másodsor az értelmes teremtmény Isten felé irányuló mozgásáról, harmadszor Krisztusról, aki emberségében számunkra az Isten felé való törekvés útja.”

A 2011-ben kiadott *Summa Theologiae kérdései a jogról* című könyv pedig a második részből (Secunda Pars),⁸ annak a Prima Secundae, valamint a Secunda Secundae részeiből gyűjti össze a joggal kapcsolatos kérdéseket. A *Summa Theologiae* fentebb említett szerkezeti felépítéséből jelen mű 25 kérdést dolgoz fel több mint kétszázötven oldalon keresztül (bibliográfia nélkül), a kérdéseken belül pedig további szakaszokra tagolódik. 19 kérdés származik a Prima Secundae alrészéből, és 6 kérdés a Secunda Secundae alrészéből. Ezek alapján két fő témát dolgoz fel a mű. Az első téma (3–198.) a törvénnyel foglalkozik, először általánosságban, majd egyes törvényfajtákat meghatározva ezeket elemzi. Így külön kérdésben taglalja a szerző az örök, a természet-, az emberi, a régi, valamint az új vagy evangéliumi törvényt, illetőleg további kérdésekben foglalkozik a ceremóniális parancsokkal, az ítélezési parancsokkal. A második téma (201–253.) pedig a joggal, az igazságossággal, az igazságtalansággal, az ítélettel, valamint az elvett dolgok visszatérítésével kapcsolatos kérdésekre ad választ. A kérdések eredeti számozásukkal kerültek be a könyvbe, az első az XC. számú, „A törvény lényegéről” című. Az alábbiakban e két fő téma elemzését kívánom ismertetni.

Az első rész (Prima Secundae), amely tehát a törvény lényegéről, valamint az egyes törvényfajtákról szól, egy rövid elméleti alapokat érintő fejtegetést követően a különböző törvénytípusok definiálásával, minőségével, jelentőségével foglalkozik. A törvény lényegéről szóló kérdéskörhöz kapcsolódóan négy kérdést fejteget: vajon a törvény az észhez tartozik-e, vajon a törvény mindig a közjóra irányul-e, vajon bárkinek az esze törvényalkotó-e, illetőleg vajon a kihirdetés a törvény lényegéhez tartozik-e. A kérdéskör első szakaszában azt vizsgálja Tamás, hogy vajon a törvény az észhez tartozik-e. Ezen keresztül kívánom bemutatni Aquinói Szent Tamás művének felépítését, amint azt korábban, a *Summa Theologiae* szerkezetének jellemzésekor ismertettem. Elsőként úgy közelíti meg a kérdést, hogy egy apostoli kijelentésre

⁷ PALÁNKI Tamás István: *Aquinói Szent Tamás: Summa Theologiae – Prima Pars*, (<http://kulturortortenet.blogspot.hu/2011/04/summa-theologiae-1-resz.html>) (letöltés ideje: 2013. 01. 16.)

⁸ A Secunda Pars bevezetése: „Mivel az ember Isten képmására lett teremtvé, amennyiben az a kép más »értelmes, szabad akarátú és természeténél fogva hatalommal rendelkező lény« jelent, amint Damascenus mondja, miután szóltunk a mintáról, tudniillik Istenről, és azokról, amik az isteni hatalomból akarati elhatározása szerint erednek, hátra van, hogy a képmását, vagyis az embert abból a szempontból vizsgáljuk, amennyiben szabad akarátú és saját cselekedetei felett hatalommal rendelkező lényként ő maga saját tetteinek léteve.”

alapozva azt mondja, a törvény nem tartozik az észhez.⁹ Ezt megerősítendő azt írja, hogy a törvény nem az észhez, hanem az akarathoz tartozik, és azokat, akikre vonatkozik, a helyes cselekvésre indítja. Ezzel szemben áll, hogy a törvény parancsol és tilt, és mivel a parancsolás az ész műve, úgy a törvény az észhez tartozik. Ezt követően megválaszolja a kérdését azzal, hogy „a törvény a cselekedetek egyfajta szabálya és mértéke, amely az embert cselekvésre indítja, vagy attól visszatartja. [...] Tehát a törvény az észhez tartozó valami.”¹⁰

Tamás művében különbséget tesz örök törvény (lex aeterna), természeti törvény (lex naturalis), emberi törvény (lex humana), illetőleg isteni törvény (lex divina) között, az isteni törvényeket pedig tovább bontja régi és új törvényekre. Azt mondja, hogy végső soron „a világot az isteni gondviselés kormányozza, ezért maga a dolgok kormányzásának eszméje, amely Istenben mint a világegyetem Urában létezik, törvény-jellegű.”¹¹ Folytatva azt mondja, hogy „minden lény valamennyire részesedik az örök törvényből, amennyiben az örök törvény hatására irányulnak a saját actusaikra és céljaikra. [...] a természeti törvény nem más, mint az örök törvényből való részesedés az értelmes teremtményben.”¹² Mivel a különféle tudományok következtetései olyan elvekből erednek, amelyek ismerete nincs természetileg az emberekbe táplálva, hanem az emberek észbeli tevékenységük révén is felfedeznek bizonyos rendelkezéseket, amelyeket – a törvény lényegéhez tartozó egyéb feltételek teljesülése esetén – emberi törvényeknek nevezünk. Négy okkal indokolja az isteni törvény szükségességét a természeti és az emberi törvény mellett, többek között azzal, hogy az ember életének és cselekedeteinek célja az örök isteni boldogság, és e cél eléréséhez isteni törvényre van szükség. Továbbá azzal bizonyítja, hogy nem elegendő az emberi törvény minden rossz cselekedet megbüntetésére, illetőleg megtiltására, hiszen, ha minden bűnt kiküszöbölné, az végső soron a közjó rovására menne amiatt, hogy akkor jó dolgokat is megszüntetne.¹³ Ezt követően felosztja az isteni törvényt régi és új törvényre.

Az örök törvény Tamás szerint öröktől fogva létező világterv, amely megváltoztathatatlan. Ezt az örök törvényt csak Isten ismeri, az ember csak részlegesen nyerhet betekintést az értelem révén. Minden törvény, ami a helyes észből származik, az örök törvényből ered. A természeti törvény az örök törvény tükröződése a lélekben, ellenben változhat. Érdekessége, hogy nem konkrét szabályokat tartalmaz, hanem egészen általános szinten szabályozza az emberi magatartást. E törvények alapján képes az ember elhatárolni a jót a rossztól. Konkrét normáit az emberi törvény rögzíti, épp ezért mondja azt Tamás, hogy szükségszerű és hasznos volt, hogy az emberek törvényeket hoztak. Tehát elmondható, hogy minden emberi törvény a természeti

⁹ Róm 7,23.: „Tagjaiban más törvényt észlelek...”

¹⁰ AQUINÓI (2011) i. m. 3–4.

¹¹ Uo. 8.

¹² Uo. 9.

¹³ Tamás a Bibliára utal, Zsolt 19,8. kimondja, hogy „az Úr törvénye makulátlan”, „az Úr tanúsága megbízható.”

törvényből származik, így ha eltér a természeti törvénytől valamilyen módon, akkor az már nem minősül törvénynek, hanem annak megromlásának. Tehát amíg a természeti törvény meghatározza, mi a jó és a rossz, addig az emberi törvény megmutatja, mit lehet tenni, és mit nem. Az isteni törvényt a régi és az új törvény alkotja, konkrétan az Ó- és az Újszövetség könyvei foglalják egységbe. Amíg a természeti törvény feltételes, az isteni törvény feltétlen, tehát minden körülmények között be kell tartani. Célja, hogy amennyiben az emberi törvények között konfliktus merül fel, akkor ezek az isteni törvény segítségével kiküszöbölhetőek legyenek. A régi és az új törvények célja azonos: „az emberek legyenek alávetve Istennek,”¹⁴ ellenben tartalmukban nyilván különböznek, tulajdonképpen egymást kiegészítik.

A második rész (Secunda Secundae) foglalkozik az igazságosság kérdéseivel. Elfogadja az igazságosság azon definícióját, miszerint az igazságosság „szilárd és állandó akarat mindenkinek megadni a maga jogát.”¹⁵ Mindig máshoz való vonatkozásában kell vizsgálnunk e fogalmat, hiszen semmi sem önmagával egyenlő, hanem mással. Az igazság a természeti törvényből származik, az emberek egymáshoz való viszonyát határozza meg, lényege az egyenlőség. Az igazságosság magában foglalja a jogot.¹⁶ Arisztotelészhez hasonlóan Tamás is különbséget tett egyetemes és részleges igazság között. Az igazságosság által szolgáltat jó a másik ember javának minősül, és mint ilyen vagy a közösség javának része, vagy önálló egyéni jó, ez alapján az igazságosság által előírt kötelezettség irányulhat a közösség egészére (egyetemes igazságosság) vagy valamely tagjára (részleges igazságosság). Az egyetemes igazságosság a közjóra irányul, így az egyén kötelezettségeit határozza meg közösségével szemben, míg a részleges igazságosság az egyéni jót foglalja magában.¹⁷ A részleges igazságosságot Tamás további két kategóriára osztotta, osztó és kölcsönös igazságosságra. Az osztó igazságot úgy fogalmazza meg, hogy „a középső értéket nem a dolgok közötti egyenlőség szerint kapjuk meg, hanem a dolgok és a személyek közötti arány alapján: ahogy megelőzi az egyik személy a másikat, ugyanúgy felülmúlja az egyik személynek adott dolog azt, amit a másik személy kap.”¹⁸ A kölcsönös igazságosság esetén „az egyik személy a másikkal annak a dolognak a fejében ad valamit, amit kapott, [...] ezért a dolgok között kell egyenlőségnek lennie: amennyivel növelte az egyik személy a maga tulajdonát a másikéban, annnyival többet kell visszaadnia a másikkal.” A visszatérítés tehát a kölcsönös igazságosság aktusa, magában foglalja minden esetét annak, ha valakinek a tulajdonát más birtokolja, legyen szó tehát a tulajdonos beleegyezéséről (pl.: kölcsön vagy letét esetében), vagy ennek ellentétéről (pl.: rablás vagy lopás esetében). Tamás kiemeli, hogy a jogtalanul elvett tárgyak

¹⁴ AQUINÓI (2011) i. m. 181.

¹⁵ Uo. 208.

¹⁶ „A jog az igazságosság tárgya.” AQUINÓI (2011) i. m. 202.

¹⁷ TAKÁCS Péter: *Államtan. Az állam általános elmélete*. Kézirat. 2005. 14–15. (http://www2.juris.u-szeged.hu/politologia/tartalom//docs/tanszeged/I_I_11%20fejezet.pdf) (letöltés ideje: 2013. 01. 17.)

¹⁸ AQUINÓI (2011) i. m. 234.

visszatérítésére természetesen szükség van ahhoz, hogy helyreálljon az igazságosság, amely pedig feltétele az üdvösségnek.

Végezetül a *Summa Theologiae kérdései a jogról* című mű egy terjedelmes bibliográfiát tartalmaz (255–269.), amely kiváló segítséget biztosít a témával foglalkozó kutatók számára magyar és angol nyelven. A bibliográfia két fő részre került felosztásra, az első rész egy válogatást tartalmaz az elsődleges és másodlagos magyar Aquinói Szent Tamás-irodalomból, a második rész pedig az elsődleges és a másodlagos, magyar domonkos szerzetes, Horváth Sándor-irodalomból tartalmaz egy válogatást.

Bizonyítva Aquinói Szent Tamás tanainak továbbélését, egyházi és jogbölcseleti körökben egyaránt jól mutatja, hogy XXII. János pápa már 1323-ban szentté avatta őt, XIII. Leó pedig 1880-ban Tamást tette meg a katolikus tanítók védőszentjévé.¹⁹ Számos kortárs filozófus munkáiban is vissza-visszatérően megtalálhatjuk Tamás XIII. századi világszemléletét. Így például Horváth Sándor skolasztikus teológiai értekezéseiben találhatunk hivatkozásokat a tamási természetjogi fogalmakra, ahogyan megkülönbözteti a tiszta és a levezetett természetjogi fogalmakat,²⁰ továbbá a jogról való magyarozatában is kitűnik, amikor azt írja: „Ha [...] a jogot, mint tény, pozitív adottságot a történelemben föllépő jelenségek között megtaláljuk, akkor a jogtudomány és juttatás anyagát már nem kell keresnünk [...] úgy adja a valóságos élet, a történelmi szükségesség, az emberi viszonylatok változatossága, rendezésük különféle módja a jogot, mint jelenséget, dolgot.”²¹ Schütz Antal például *A bölcsélet elemei* című művében azt mondja,²² hogy minden létező jog a természetjogból eredeztethető, amely azon törvények összessége, amelyek az egész emberiségre érvényesek, illetőleg ezen törvények Isten által kerültek az emberekbe, és mint olyanok, eredendően igazaknak tekinthetők.²³

Ahogy Tarján Tamás is kifejtette, „Aquinói Szent Tamást az utókor a filozófia és a teológia egyik legjelentősebb úttörőjének tekintette, ugyanis nyitott és önálló gondolkodásával szélesre tárta a kereszténység szellemi horizontját.” Legjelentősebb érdemének tekinthető egy harmonikus kapcsolatot megteremtése a tudás és a hit általi megismerés között.²⁴ Továbbvitte Arisztotelész tanait, és felhasználva Szent Ágoston munkásságát, valamint széleskörű teológiai és tudományos ismereteit, kialakította az ún. tomizmus filozófiáját. Aquinói Szent Tamás munkássága nemcsak a kereszténység, de az európai és az egyetemes kultúra számára is örök elveket alapozott meg.

¹⁹ SCHÜTZ Antal: *A bölcsélet elemei. „Philosophia perennis.”* Budapest, Szent István Társulat, 1944. 541.

²⁰ HORVÁTH Sándor: *A természetjog rendező szerepe.* Budapest, Jelenkor, 1941. 34. Lásd még: SZABADFALVI József: Neoskolasztikus természetjog a két világháború között Magyarországon. *Vigilia*, 67. évf., 2002/8. 586–594.

²¹ HORVÁTH i. m. 20.; SZABADFALVI i. m. 586–594.

²² SZABADFALVI i. m. 586–594.

²³ SCHÜTZ i. m. 541.

²⁴ TARJÁN Tamás: 1274. március 7. Aquinói Szent Tamás halála. *Rubicon Kalendárium* (http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1274_marcius_7_aquinoi_szent_tamas_halala/) (letöltés ideje: 2013. 01. 17.)

Záró gondolatként Szabó Szádoktól idézem a szóban forgó könyv hátlapján is megtalálható néhány sort, amely jól összefoglalja és kifejezi Aquinói Szent Tamás példaértékű voltát. „Tamás a tudósnak és a szentnek csodálatosan összehangzó tökéletessége. Mélységes hit és alázatosság, imádság, munka, a kereszt tövében való eszmélődés, a lélek benső békéje, egyensúly teszik személyét és munkáját nagygyá. Még mint költő is megkapó erejű és dogmatikai mélységű (pl. Adoro te devote és Pange lingua). Mint bölcselő és hittudós az igazságot keresi egyedül, a bölcséletben a tekintély nála nem föltétlen, az igazságot önmagáért keresi. A hit a kiindulópontja, a hit és a tudás harmóniájára törekszik és ezt halhatatlan műveiben el is éri. A középkornak ő a legvilágosabb, legegységesebb elméje, rendszerében benne él a gyökeres átmondoltság, a módszer alaki tökéletessége, az összes problémákat átfogó egyetemesség. Alig van modern társadalmi, bölcséleti kérdés, melyre ő már választ nem adott volna ezelőtt hétszáz évvel. Nem a részletkutatásban nagy, hanem az összefoglaló rendszer az ő érdeme, melyet találóan hasonlítanak a gótikus dómokhoz. Arisztotelészt ő bányászta ki következetesen a keresztény gondolkodás számára mestere, Nagy Szent Albert nyomán, megmentette egyúttal a patrisztikus hagyománynak, Szent Ágostonnak és korát megelőző skolasztikának értékeit.”²⁵

PETŐ Alexandra
doktoranda (DE ÁJK)

— BESZÁMOLÓ —

A POLGÁRI ELJÁRÁSJOGI ÉS NEMZETKÖZI MAGÁNJOGI
KUTATÁSOKAT VÉGZŐ DOKTORANDUSZOK
ÉS DOKTORJELÖLTEK II. ORSZÁGOS KONFERENCIÁJA

2013. február 15-én, péntek reggel vette kezdetét az Egyetem II. János Pál dísztermében a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Doktori Kutatócsoport keretében²⁶ szervezett II. országos doktorandusz konferencia. Az Egyetem immár második éve ad otthont a rendezvénynek, amely nagy érdeklődésre tartott számot a meghívottak között. Ezt jelzi, hogy a tavalyihoz közel azonos számban jelentek meg az előadó doktoranduszok, ezúttal is az ország valamennyi egye-

²⁵ Szabó Szádok szömonográfiájából. In: BANGHA Béla (szerk.): *Magyar Katolikus Lexikon IV.* Budapest, Magyar Kultúra, 1933. 306.

²⁶ Pázmány Péter Katolikus Egyetem TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0014.sz. projektje.

teméről. A jelenlévőket *Schanda Balázs* (dékán, egyetemi tanár PPKE JÁK), majd a főszerzők: *Harsági Viktória*, a Magánjogi Kutatócsoport vezetője (tanszékvezető egyetemi docens, PPKE JÁK), és *Raffai Katalin* (egyetemi docens, PPKE JÁK) a Kutatócsoport tagja, köszöntötték.

A köszöntő gondolatokat követően a Plenáris ülés *Mag. Susanne Frodl* (kutató, Universität Wien, Institut für Zivilverfahrensrecht und Forschungsinstitut für Rechtsentwicklung) „*Auf dem Weg zu einem geschlossenen Europäischen Rechtsraum unter Aufgabe nationaler Rechtsstraditionen? Zum Beschluss der Europäischen Erbrechtsverordnung*” című referátumával folytatódott. Az előadó a nemzetközi öröklési eljárásban egy közösségi jogalkotói aktus szükségességét vizsgálta. Jogeseten keresztül mutatta be az öröklési rendelet legfontosabb szabályait: a joghatóságra, az alkalmazandó jogra, az elismerésre és a végrehajthatóságra vonatkozó rendelkezéseket. Részletesen foglalkozott a rendelet által kitűzött célokkal és ezek elérését biztosító alapelvekkel, csakúgy, mint a rendelet új vívmányával az európai öröklési bizonyítvánnyal.

Idén is három szekció került kialakításra az előadások tematikája szerint: egy nemzetközi magánjogi szekció, amelyet a könyvtár kis olvasótermében, és a két polgári eljárásjogi szekció, amelyet a Doktori Iskola Tanácstermében, és a Dékáni Tanácsteremben bonyolítottak le. Ezúttal a konferencia egésze az „*Új jogalkotási perspektívák és tendenciák Magyarországon és az Európai Unióban*” címet viselte.

VINCZE Gabriella – SURI Noémi

Nemzetközi Magánjogi Szekció

Kisebbségi ütemtervvaltozással *Nagy Csongor István* tanszékvezető egyetemi docens (SZTE ÁJK) rövid megnyitója után a Nemzetközi Magánjogi Szekció megkezdte ülésvezetését, az elhangzott referátumok felölelték a közelmúltban a nemzetközi magánjog területén hozott jogalkotási újításokat. A hallgatóság körében üdvözölhettük Burián László tanszékvezető professzor urat, és Raffai Katalin tanárnőt is.

Elsőként *Vincze Gabriella* (doktoranda, PPKE JÁK) tartotta meg a referátumát „*Új lépés az egységes európai szerződési jog felé: az egységes adásvételi jogról szóló rendelettervezet*” címmel, amely az Európai Bizottság új, még el nem fogadott opcionális jogi eszközének²⁷ ellentmondásos, merőben szokatlan jogi természetét elemezte, és annak következményeit a hasonló területet szabályozó főbb jogi eszközök, a Róma I. Rendelettel, és a Bécsi Vételi Egyezményvel kapcsolatos viszonyára. Az előadás után kibontakozó vita is jól szemléltette azokat a kételyeket, amelyek az európai szakemberek körében is felvetődtek a tervezetet illetően, Burián László

²⁷ Az Európai Parlament és Tanács Rendelete a közös európai adásvételi jogról. Javaslat. COM (2011) 635 végleges (2011/0284 COD).

tanszékvezető úr kifejezte abbéli reményét, hogy a rendelettervezet nem ebben a formájában kerül elfogadásra, majd alkalmazásra.

A következő előadást *Szilágyi Ferenc* (doktorandusz, PPKE JÁK) tartotta „*A számítási felhő szolgáltatások szerződési jogi kérdései egy közös európai szerződési jogi eszköz megalkotására figyelemmel*” címmel. Az előadás első részében felvázolta a kérdéskör kontextusát, amelyet az Európai Bizottság közös európai adásvételi jogról szóló rendeletjavaslata, másrészt a 2012 szeptemberében „A számítási felhőben rejlő potenciál felszabadítása Európában” címmel közzétett közleménye²⁸ ad meg. Bár az előbbi tartalmaz rendelkezéseket a digitális tartalmakra, ezek nem fedik le a számítási felhő szolgáltatások minden vonatkozását. Az előadás második részében a számítási felhő szolgáltatás meghatározását és a különböző szolgáltatások kategorizálását²⁹ követően a kategóriák lefedte szerződéses viszony azonosítására tett kísérletet. A doktorandusz szerint a minél pontosabb beazonosítás segíthet az atipikus szerződéses viszony tipizált szabályainak kialakítása során. A jellemző szolgáltatást alapul véve öt szerződéstípus tesztelésére került sor: az adásvételi, a megbízási jellegű, a vállalkozási jellegű, a letéti, valamint a bérleti szerződésé. Az előadó arra következtetésre jutott, hogy a számítási felhő által lefedett viszonyok a bérlet jegyeit hordozzák, bár ez szolgáltatásokként változó lehet.

Az ebédet követően *Margittay-Mészáros Árpád* (doktorandusz, SZTE ÁJK) tartotta meg előadását „*Az EU új nemzetközi magánjogi rendelettervezete a házassági vagyonyjogról*” címmel. Először a tervezet előzményeit, a Stockholmi Programot ismertette, majd a Bizottság rendelettervezete és a felek által jelenleg alkalmazható jog összefüggéseit. A referátumot azzal zárta, hogy előkészületben van a bejegyzett élettársi kapcsolatban élők vagyonyjogáról szóló rendelet, amelyet eddig érdekes módon nem vitattak, és valószínűleg gond nélkül elfogadásra kerül.

Bodzási Balázs (doktorandusz, BCE) „*Az európai uniós jog legújabb fejleményeinek hatása a tagállami szerződési jogokra*” előadásának keretében először leszögezte, hogy a Banco Espanol-ügyben³⁰ hozott határozat komoly következményekkel járt a tagállami jogokra, és a bíróságok gyakorlatára. Ismertette magát a jogesetet, majd a 93/13/EGK irányelv³¹ azon rendelkezését, amelyet az ügyben eljáró spanyol bíróság értelmezni kért. A Bíróság értelmezése szerint az irányelvvel ellentétes minden olyan tagállami jogszabály, így a fogyasztók és felhasználók védelméről szóló törvényt átdolgozó spanyol rendelet is, amely lehetővé teszi a nemzeti bíróságnak, hogy a tisztességtelen feltétel miatt érvénytelen szerződést kiegészítse. Az előadó megállapította, hogy a magyar bíróságok gyakorlata ezzel ellentétes, és ezen az új Ptk. sem változtatott, vagyis valószínű, hogy ellentétben lesz e téren az Unió jogával.

²⁸ COM(2012) 529 végleges.

²⁹ Az ún. XaaS kategóriák alapján.

³⁰ C-618/10. sz. ügy.

³¹ A Tanács 93/13/EGK irányelve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről.

Bozsó Zoltán (doktorandusz, PPKE JÁK) a „*Bécsi Vételi Egyezmény és az Egyesült Kereskedelmi Törvénykönyv (UCC) rövid összevetése*” során tett érdekes összehasonlításokat. Először azt tárgyalta, miért fontos a két kódex összevetése (a nemzetközi kereskedelem volumene, gyakori alkalmazásuk, stb.), ismertette röviden jellemzőiket, majd rátért azoknak a rendelkezéseknek az ismertetésére, ahol a különbségek a legfeltűnőbbek. Ezek hét ponton érhetők tetten: a szerződés tárgyi hatályára, a szerződéskötés formai követelményeire, a szerződési ajánlat visszavonására, a szerződéses dokumentumok eltérő tartalmára, a szavatossági kötelezettségek kizárására, a hibás teljesítésre és elállásra, valamint az egyoldalú vételár csökkentésére vonatkozó rendelkezéseknél.

Czugler Péter Áron (doktorandusz, ELTE ÁJK) „*A Róma I. rendelet 6.cikk (2) és 8. cikk (1) bekezdései a gyakorlatba – miben is áll a védelem?*” című referátuma a Róma I. rendelet³² fogyasztói szerződésekre irányadó 6. cikk (2), illetve munkaszerződésre vonatkozó 8. cikk (1) bekezdései alkalmazásával kapcsolatos jogalkalmazási nehézségekre kívánta felhívni a figyelmet. A kedvezőbb jog elvén alapuló kollíziós szabály alkalmazása a gyakorlatban igen nehezen megválaszolható módszertani kérdéseket vet föl, azon kívül megkívánja a felek által választott és az egyébként irányadó jog összehasonlítását. Az előadó szerint azonban el kell dönteni, hogy az összehasonlítás milyen szinten, és milyen ismérv alapján történjék, és a problémát az okozza, hogy a több módszer közül a rendelet nem jelöli ki az irányadót. A jogtudósok körében az objektív alapokon álló, jogintézmények szintjén elvégzett összehasonlításnak van a legnagyobb támogatottsága. Ez a nézőpont azonban nincs összhangban a gyakorlattal, amely mégis az egyes jogszabályi rendelkezéseknek az igény szempontjából való összehasonlítása módszerét látszik követni. Az előadó azal zárta következtetéseit, hogy mivel az Unió Bírósága kifejezett értelmezést eddig még nem adott, nehéz megítélni, hogy a nemzeti bíróságoknak miként kell majd eljárniuk, azonban már most is érzékelhető, hogy a vizsgált szabályok hiányosak.

Bartóky-Gönczy Balázs (doktorandusz, PPKE JÁK) „*Joghatósági kérdések az interneten elkövetett személyiségi jogi jogsértések esetén*” című előadását azzal a megállapítással kezdte, hogy az internet sem lehet „hors de la loi” azaz jogon kívüli terület, és különösen a territorialitás elvére épülő joghatósági kérdések újragondolása szükséges az új jelenség körében. Kiemelte az online média sajátosságait, nevezetesen, hogy a károkozás mértéke nagyobb, mint a nyomtatott sajtó esetében a kisebb ellenőrizhetőség, és a nagyszámú felhasználáshoz való eljutás miatt. Bartóky-Gönczy Balázs a Brüsszel I. joghatósági szabályaiból indult ki, a jogeseteken (pl. Shevill-ügy, Martinez- és az eDate Advertising-ügy) keresztül követte végig a „károkozás bekövetkeztenek helye” terminus technikus fejlődését, és annak értelmezését az internettel elkövetett jogsértésekre. Kiemelte a mozaik-elvet, amelyet a Shevill-ügy óta alkalmaznak, és arra a következtetésre jutott, hogy alkalmazása az internet korában meghaladott és sérti az előreláthatóság elvét.

³² A Parlament és Tanács 593/2008/EK rendelete (2008. június 17.) a szerződéses kötelezettségekre irányadó jogról.

Az utolsó előadást követő élénk vita után ért véget a szekcióülés. Hasznos és tartalmas napot töltöttünk együtt. Remélhetőleg így lesz jövőre is, mert a rendezvény nem csupán megmérettetésre adott lehetőséget, hanem arra is, hogy a fiatal kutatók jobban megismerhessék egymást, és közelebb hozza egymáshoz a különböző jogterületeken végzett munkák eredményeit.

VINCZE Gabriella
(doktoranda, PPKE JÁK)

Polgári Eljárásjogi Szekció I.

A Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog-és Államtudományi Kar Doktori Iskolája, valamint Magánjogi Kutatócsoportja által megrendezésre került Polgári Eljárásjogi és Nemzetközi Magánjogi Kutatásokat Végző Doktoranduszok és Doktorjelöltek II. Országos Konferenciája Polgári Eljárásjogi Szekció I. keretében a résztvevő előadók *Szabó Imre* professzor úr, a Szegei Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánja, vezetése mellett kezdték meg referátumaikat.

A szekció első témája „*Az alkotmányjogi panasz, mint rendkívüli jogorvoslat és az igazságszolgáltatásba vetett bizalom*” címet viselte, melyet *Gyimesi Tamás Ferenc* (doktorandusz, PPKE JÁK) mutatott be. A valódi alkotmányjogi panasszal kívánt foglalkozni a jogerő viszonylatában. Arra a kérdésre kereste a választ, ténylegesen igazolható-e az az apokaliptikus kép, mely a jogerő, az igazságszolgáltatásba vetett bizalom megrendülését, a magánjog ‘elközjogiasodását’, az Alkotmánybíróság negyedik felülvizsgálati fórumként történő funkcionálizálódását vetíti elő. Részletesen foglalkozott a valódi alkotmányjogi panasz természetével, a párhuzamos eljárások problémáival, és mélyrehatóan ismertette az intézmény jogirodalombeli ellentétes megítélését. A valódi alkotmányjogi panasz hatékonyságát, működését, igazságszolgáltatáshoz való viszonyát a közeljövő fogja megmutatni, s véleménye szerint az igazsági kérdéseket az ítélkezési gyakorlat fogja felszínre hozni, melyben kiemelt feladat hárul az Alkotmánybíróságra.

Németh Ildikó (doktoranda, PPKE JÁK) *Paksy-Betke Mátéval* (egyetemi adjunktus, PPKE JÁK) közösen összeállított „*Európai örökség és öröklés Európában*” című referátumát tárta a konferencia résztvevői elé. Létezik, létezhet-e közös európai örökség, magának a jogi kultúrának az öröksége? A gyakorlatban hogyan érvényesül a különböző jogrendszerek, főként az Európai Unió tagállamainak viszonylatában? Az előadó *Zweigelt-Kötz* által meghatározott öt stíluslem segítségével vizsgálta, hogy a jog területén kifejezetten az öröklési jogra vonatkozóan megtalálható-e valamilyen közös hagyaték vagy szellemi gyökér. Különböző stíluslemek vizsgálata során törekedett az egyes öröklési rendszerek csoportok szerinti felosztására, ugyanakkor végkövetkeztetéseiben arra az álláspontra helyezkedett, hogy az öröklési jog területén nem is lehetséges egy egységes felosztást kialakítani. A nemzetközi magánjogra hárul az a feladat, hogy a jogrendszerek különbözőségéből fakadó

ellentéteket kiküszöbölje, mely ellentétek feloldásában jelentős mérföldkövet jelent az európai öröklési rendelet.

Harmadik előadóként *Suri Noémi* (doktoranda, PPKE JÁK) „*Hagyatéki gondnok avagy végrendeleti végrehajtó – Az öröklési rendelet fogalomrendszerének új aspektusai*” címmel tartotta meg referátumát. Hagyatéki gondnok vagy végrendeleti végrehajtó? Két különálló intézmény vagy jogrendszerként eltérő megnevezés? Előadásában ezt a két intézményt vette górcső alá, az öröklési rendelet előírásának elemzése nyomán törekedett feltérképezni, milyen szerepet töltenek be egy vélhetően közös alapokon nyugvó öröklési eljárás során. A végrendeleti végrehajtóra, az eseti gondnokra, valamint az ügygondokra vonatkozó magyar hagyatéki eljárás szabályait vizsgálta, és következtetéseket vont le az öröklési rendelet Magyarországra rótt kötelezettségeit illetően.

Negyedik előadóként *Dávid Ágnes* (doktoranda, Andrásy Egyetem) „*E-önkormányzat, az elektronikus okiratok felhasználhatósága*” című referátumával szólalt fel. Előadásában a polgári eljárásjog E-önkormányzásban betöltött szerepét vette górcső alá. Gondolatait Walter Rechberger azon nézetére alapozta, mely az információs technológiák polgári eljárásjogba való bevonására az elmúlt évszázad legjelentősebb fejlődési tendenciájaként tekint. A 2012-es év folyamán a polgári perrendtartás egyik módosításaként megteremtett elektronikus közokirattal az elektronikus okiratok papír alapú okiratokkal történő egyenlő rangra emelése következett be. Az elektronikus eljárások egyre erősödő térnyerése nemcsak a peres, hanem a nemperes eljárásokban is egyre meghatározóbb szerephez fog jutni, mely szükségszerűen magával hozza majd ezen eljárások módosításának szükségességét. Az elektronikus eljárásokra való átállás nagyban függ az adott ország gazdasági fejlettségétől, de fontos szem előtt tartani, hogy bizonyos eljárásokban a jövőben sem lehet eltekinteni a papír alapú ügyintézésről.

„*Három domb egy kontinens, avagy az Európai Unió alapító atyáinak elgondolása hogyan találkozik a napi gyakorlattal*” című előadásában *Grundtner Marcell* (doktorandusz, PPKE JÁK) interdiszciplináris megközelítésben mutatta be jelen korunk világréndjét és annak a jogfejlődésre vonatkozó problematikáját. A globalizáció és lokalizáció témakörét először társadalomtörténeti szempontból vizsgálta, melynek során a XX. sz. nagy világégéseitől mai korunkat meghatározó társadalmi berendezkedésig jutott el. Ezt a határokon átvívelő társadalmi rendszert, a szabad kereskedelem és szabad piac fogalmaival határozta meg, melyet közgazdasági síkon Anthony Giddens, brit közgazdász gondolatain keresztül vizsgált. A közgazdasági megközelítés után a jogi rendszer kettőségre hívta fel a figyelmet, párhuzamot vonva a globalizmus–lokalizmus és a ‘lex fori–lex loci’ fogalompárok között dúló érdekesültségekre. E feszültséget Theodore Heiss tézisével kívánta feloldani: a társadalmi berendezkedés csak akkor lehet Európában és Magyarországon is működőképes, ha a görög filozófiát, a római jogot és keresztény hitet megtestesítő három domb elméletet, (az Akropolisz, a Capitolium, a Golgota) úgy tudja társadalmunk a mindennapjaiban érvényesíteni, ahogyan azt az Európai Unió alapító atyái is magukénak vallották.

Antal Csanád (doktorandusz, PTE ÁJK) „*A vadvédelmi kerítések szerepe a jogalkotó és a jogalkalmazó szerint*” című előadásával folytatta a szekció ülését. A vadvédelmi kerítésekre vonatkozó hatályos joganyag bemutatását követően a vadászati

törvény rendelkezésein keresztül vizsgálta, mely területek vonhatók a vadászterületek körébe. Jögesetekén keresztül ismertette a vadgazdálkodás gyakorlatban felmerült problémáit, a vadeltartó képesség fogalmát, valamint a vadkárok okait. A vadállomány fenntartásának egyetlen lehetőségként a vad szabad mozgásának biztosítását határozta meg. Az előadó a vadgazdálkodás kapcsán megjelenő nagyfokú egyensúlytalanságot a jogszabályi háttér hiányosságára vezette vissza. Nem lehet megállapítani, hogy mi a túlszorodott vadállomány, mi a jogszerű vadgazdálkodás mértéke. A bíróságok a felmerült jogvitákat a Ptk. birtokvédelmi szabályai alapján bírálják el, mely a gyakorlatban visszásságokhoz vezet.

A szekció hetedik előadjaként *Seregi Vilmos* (doktorandusz, SZE ÁJK) „*A végrehajtási eljárás sajátosságai a szlovák jogrendben*” címmel tartotta meg referátumát. A szlovák végrehajtási eljárás rendszere felé történeti aspektusból közelített. Az önálló végrehajtási jog kialakulása három lépcsőfokban ment végbe: az 1989-1995 közötti időszakban végrehajtási tevékenységet kizárólag bíróságok láttak el. Az előadó az 1995-1998-as időintervallumra, az önálló végrehajtási jog megszületésének korszakaként tekintett, melyben részben bírósági végrehajtók, részben önálló bírósági végrehajtók tevékenykedtek. 1998-tól kezdődően az intézmény új alapokra helyeződött, mely már kizárólag vállalkozói alapon áll bírósági kontroll mellett.

A Polgári Eljárásjog Szekció I. utolsó referátuma *Gulyás Dávidtól* (doktorandusz, PPKE JÁK) „*Az egészségügyi választottbíráskodás európai modelljei és magyarországi jövőképe*” címmel hangzott el. Az előadó az alternatív vitarendezés lehetőségeit és megvalósítási módjait vizsgálta az egészségügy területén. Az egyes vitarendezési módokat gyakorlati példákon keresztül világította meg, mely során részletesen kitért a skandináv államok, valamint Németország egészségügyi rendszerére. Mely modell lenne Magyarország számára ildomos? Az előadó egy kétszintű alternatív vitarendezésre épülő rendszer mellett érvelt, melynek első szintjén egyrészt a rossz-hiszemű kárigények kiszűrése, másodsorban felrögzítőséget nem vizsgáló rendszer helyezkedne el, második szintjén választottbírói szervezet, melynek végrehajtható döntései ellen bírósági felülvizsgálatnak lenne helye.

SURI Noémi
(doktoranda, PPKE JÁK)

Polgári Eljárásjogi Szekció II.

Őszintén hiszem, hogy a konferenciák ad hoc keretben biztosítanak a tudományos „műhelyvitákra”, olyan teret és időt adnak, mely friss információk, régi problémák megújult kérdései, vagy teljesen új jogi problémák bemutatására, a kutatási eredmények összegzésére szolgál. Természetesen lehetőséget biztosítanak arra is, hogy a tudományos élet leendő résztvevői személyesen is megismerkedjenek egymással. Szekciónk előadói kiváló vitatémákat hoztak magukkal.

A hagyományteremtésnek egy szálát is felfedezni véltem a témavezetők személyén keresztül. Sokunk csak hallott más egyetemek tanáraitól, cikkeiket olvasta, de a személyes találkozásra csak konferenciákon adódik lehetőség. Csoportomban tavaly Kengyel Miklós, a Pécsi Tudományegyetem tanszékvezető professzora volt a moderátor, idén *Wopera Zsuzsa*, a Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékánhelyettese, a Polgári Eljárásjogi Tanszék tanszékvezető egyetemi docense.

Korcsoport szempontjából ismét a mi szekciónk mutatta a legváltozatosabb képet, hiszen frissen végeztek, pályájuk elején lévők és majdnem középkorúak egyaránt akadtak közöttünk. Csak ismétlésbe tudok bocsátkozni: a tudományos képzés színtere a jogelméletnek, mint a joggyakorlatnak, e két elem szükségszerűen feltételezi egymást, amelyet az bizonyít, hogy ügyvédeken és jelölteken, oktatókon és közigazgatásban tisztséget viselőkön kívül ismét három bíró tartott előadást. (Igaz, ugyanazok, akik tavaly is.)

Elsőként *Pákozdi Zita* (doktoranda, SZTE ÁJK) a csoportos perlés és jogerő kapcsolatáról beszélt. Izgalmas volt annak végiggondolása, hogy félnek tekintendő-e az a személy, akinek érdekében indítja meg a pert az ügyész. Bár eljárásjogilag nem, mert az eljárásban nem vesz részt, a perbe vitt anyagi jog szempontjából feltétlenül fél lesz belőle, hiszen az egyedi ügyben hozott döntés jogereje kiterjed rá. Ha az egyszerű kötőerő nem is érvényesül, az anyagi jogerő mindenképpen. Az előadó a 'class action' esetleges interpretációján is végigvezette, bemutatta a csoportos perlés nehezen alkalmazható szabályait.

Lugosi József (doktorandusz, ELTE ÁJK) jogtörténeti előadással készült. Az államalapítástól napjainkig vette végig egyes jogtörténeti korszakok felállítását mellett, a bírósági eljárás szabályainak változásait. Nem volt könnyű a feladata, hiszen a XI-XII. századból kevés írásos emlék maradt fenn. Egy perrendtartás megalkotása küszöbén figyelem felkeltő volt a perbebocsátkozás és a pergátló kifogás intézményének felelevenítése, vagy a Tripartitum azon szabályainak újra megismerése, hogy a nemesi ügyekben ez a szabálygyűjtemény vezette be a fellebbezést.

Deák Beáta (doktoranda, SZE ÁJK) témaválasztása azt igazolta, hogy napjaink 'slágertémája' az eljárásjogi alapelvek és a magyar perjogra gyakorolt hatások vizsgálata. Nem csupán a 60 év alatti több, mint 70 módosítás céljából és a nemzetközi tendenciákból vont le az előadó az új eljárási kódex szükségességét, hanem abból is, hogy részletesebb szabályozást kívánó kérdések sorozata ad lehetőséget a kutatásra: a tisztességes eljárás értelmezése, a gyermekek és a sajtó részvétele az eljárásban, a zárt tárgyalás elrendelhetőségének szabályváltozásai, és egy másik alapelv, az anyanyelv használatának alapvető joga átalakulása nemzetiségi nyelvhasználatáig.

Szigeti Krisztina (doktoranda, PPKÉ JÁK) a kutatási részeredményeiről, a tisztességes eljáráshoz való jog összetettségéről, többarcúságáról adott számot. Bemutatta, hogyan őrizte meg alapvető emberi jogi sajátosságait az eljárásjog egyik speciális alapelve. Vizsgálta a Pp. kódex-jellegéből adódó hatályát mind a peres, mind a nemperes eljárások tekintetében, vagyis jogelméleti megközelítésben. Ugyanakkor a bírósági döntések, melyek a Pp. 2. § (3) bekezdésére alapított jogvédelmi eljárásokban születtek, a jogtudományi álláspont részbeni érvényesülését mutatják.

Virág Csaba (doktorandusz, SZE ÁJK) a tájékoztatási kötelezettség és a jogcímehez kötöttség kontextusában azt vizsgálta kvalitatív és kvantitatív módszerekkel,

hogy a társadalom egyes személyei és a bírák álláspontja között van-e jelentős és kimutatható különbség. A tájékoztatási kötelezettség körében a hivatásos és nem hivatásos csoport tagjai úgy vélték, hogy a jogi képviselő nélkül eljáró felet a bíróság oktassa ki alaposan az eljárási jogairól, a személyállapoti és tulajdoni peres esetében akár a hivatalbóliságot is megengedhetőnek találta mindkét csoport, azonban szignifikáns eltérés mutatkozott a jogcím, azaz a megjelölt tárgyi jog, mint jogcímhez kötöttsége tekintetében. A hivatásrend megkérdezett tagjai 80 %-os mértékben vélték úgy, hogy a tárgyi joghoz való kötöttség az anyagi jogerő kérdésében is tisztább, azonosításra alkalmasabb helyzetet teremtene, míg a másik csoport tagja nem látták jelentősnek a kérdést. Az ítélkezési szinten elfoglalt hely erőteljesen alakította ebben a tárgyalban való állásfoglalást.

Tavaly a szekcióm nemzetközivé vált jellegéről tudósítottam az olvasóközönséget, idén is hasonló helyzet alakult ki, ugyanis *Székelly János* (doktorandusz, DE ÁJK) az éppen hatályba lépett romániai eljárásjogi törvény újdonságairól beszélt. Logikus volt a koncepció, vélelmeket állított fel a jogalkotás, melyeket bizonyítási eszköznek tekint, mint például azt, hogy a bíróság hivatalból ismerni köteles a hivatalos közlőny agyagát. A bíróság ugyancsak hivatalból veheti tudomásul a külföldi jog tartalmát, de a fél hivatkozhat a helyi szokásra, speciális gyakorlatra is. A román jogalkotás a bizonyítás módja tekintetében taxatív felsorolást alkalmaz.

Miczán Péter (doktorandusz, ELTE ÁJK) a kötelező egyeztetés témájában elsőként az angol CPR szabályait ismertette, majd rendszerezve ismerhettük meg az önkéntes közvetítés, a választottbírói szerződésben kikötött alávetés és a törvényen alapuló mediáció előnyeit és hátrányait. Az előadó alaposságát mutatta, hogy a magyarországi egyeztetés történetét is átfogta az előadás. A mediáció működőképes lenne a családjogi kapcsolatokban, valamint a gazdálkodó szervezetek közötti perekben, ráadásul alkalmas a per elhárítására is. Az ötletszerű szabályozás, a politikai kompromisszumok megléte mellett az előadó kiemelte azokat az angol szabályozásbeli döntési pontokat, melyek alkalmazhatóak lennének a hazai jogban is.

Czoboly Gergely (doktorandusz, PTE ÁJK) az ügyvédi magatartást vizsgálta, összekapcsolva a per tartamának kérdésével. A The Oxford Study 40 országban végzett vizsgálatot, hogy a jogi képviselők tarifa-kialakítását milyen szempontok befolyásolják és milyen csoportosítások alakíthatóak ki. Az eljárási lehetőségek és a felek szándékos perelhúzó magatartásán túl, az elhúzódáshoz hozzájárul a szakmai lojalitás, a szakmai felelősség és a munkadíj tétele is. Az nem kétséges, hogy a hosszabb eljárás nagyobb költséget jelent. A díjszámítás módszereinek megismerése mellett feltétlenül hasznos információkat adott a statisztikai adatok grafikonos közlése, melyek meggyőztek arról, hogy a tarifa kialakítás egyes módjai ösztönzik a per mielőbbi befejezését.

Polgár Miklós (doktorandusz, PTE ÁJK) egy konkrét jogeset kapcsán azt vizsgálta, hat-e és hogyan a felülvizsgálat és a jogegységi eljárás a polgári per kimenetelése. Bírósági ügyben hozott és külön közzétett eseti döntést főszabályként az alsóbb bíróságoknak alkalmaznia kell, ellenkező esetben jogegységi eljárást kell kezdeményezni. A Kúriához és az Alkotmánybírósághoz azonban nem lehet minden ügygel odafordulni, jelenleg három millió forint az értékhatár. Ezzel a szabályozással azonban az valósul meg, hogy kisebb perértékű, de jogi problémájában nem kevésbé jelentős

ügyekben a bíróságok szabadon eltérhetnek; egységes jogi ítékezés kialakulása – a törvénytudományi szintet meghaladóan – nem várható, mert a Kúria szintjét el sem éri.

Végezetül, de nem utolsó sorban *Varga Imre* (doktorandusz, SZTE ÁJK) egy kis számolásra invitált minket. 2011. január 1. napjától a vállalkozások közötti perekben kötelező lenne a jogi képviselet, sőt 2013. január 1. napjától már egyéb perekben is. A hatálybaléptetés azonban ismételtelen elhalasztásra került. Mi lehet ennek az oka? Nem tetszett költőinek az a felvetés, hogy anyagi okai vannak. Az elektronikus ügyintézéshez a bírósági oldalon fogadó képességre van szükség: ügyfélkapu, elektronikus levelezés, e-akták létrehozása, kezelő szoftverek és hordozható hardverek. Mind-mind olyan tétel, mely jelentős kiadást, költséget okozna. A beruházás pénzügyi háttere jelenleg nem áll rendelkezésre.

SZIGETI Krisztina
doktoranda (PPKE JÁK)